

16. Syza, N. (2000). Sudy i kryminalne sudochynstvo Ukrainy v dobu Hetmanshchyny. Kyiv. 119 s. [in Ukrainian].
17. Sotnikova, M. (2018). Sudebnaya sistema Rossii vo vtoroy polovine XVIII v. *Innovacionnaya nauka*. No. 5-2. S. 67–69. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/sudebnaya-sistema-rossii-vo-vtoroy-polovine-xviii-v> [in Russian].
18. Stetsiuk, B. (2013). Protseualne pravo v Ukraini: tysiacha rokiv istorii (X st. – 20-ti rr. XX st.). Kharkiv: Dysa plius. 560 s. [in Ukrainian].
19. Tomsinov, V. (2016). Sudebnaya sistema Rossijskoj imperii v XVIII – pervoy polovine XIX v. (po materialam zakonodatel'nyh aktov). Stat'ja pervaya. *Vestnik Moskovskogo universiteta*. Serija 11. Pravo. No. 3. S. 3–24. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/sudebnaya-sistema-rossiyskoj-imperii-v-xviii-pervoy-polovine-xix-v-po-materialam-zakonodatelnyh-aktov-statya-pervaya>. [in Russian].
20. Cherkaskyi, I. (1927). Sudovi reformy hetmana K.H. Rozumovskoho. Yuvileinyi zbirnyk na poshanu D.I. Bahaliia. Kyiv. S. 760–778. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/dlib/item/0000136>. [in Ukrainian].
21. Shandra, V. (2011). Sovisni sudy v Ukraini (ostannia chvert XVIII – seredyna XIX st.). Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. 266 s. [in Ukrainian].
22. Shevchuk, A. (2012). Rosiiske bachennia sudovoi systemy na Pravoberezhnii Ukraini naprykintsi XVIII st. *Materialy V Volynskoi mizhnarodnoi istoriko-kraieznavchoi konferentsii*, 9–10 lystop. 2012 r.: zb. nauk. pr. Zhytomyr. derzh. un-t im. I. Franka / redkol.: P.Yu. Saukh ta in. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. S. 132–135.
23. Iakovliv, A. (1934). Ukrainsko-moskovski dohovory XVII–XVIII st. Varshava. 52 s. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.20>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЩОДО КОМПЛЕКСНОГО ТА ІНШИХ ВИДІВ МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Лілія Бобришова

аспірант

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8258-7084

Анотація. У статті аналізується законодавча база з питань проходження різних видів медичних оглядів поліцейськими. Висвітлено категорії поліцейських, які підлягають медичним оглядам (чинні працівники поліції, у відставці, кандидати до лав Національної поліції, до закладів вищої освіти при Міністерстві внутрішніх справ України). Вказується, що згідно з чинним законодавством, поліцейські зобов'язані проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію), цільові медичні огляди, психофізіологічні обстеження і тестування, а також профілактичні періодичні наркологічні та психіатричні огляди. Розглядається питання завдань та функцій спеціальних медичних (військово-лікарських) комісій при МВС, причини та категорії поліцейських, щодо яких комісія здійснює власні повноваження. Йдеться про правила комплексного медичного огляду, в яких закладах він має проводитись (наявність певних стандартів та вимог), періодичність профілактичного медогляду. Визначаються також згідно з наявною правовою базою основні аспекти проходження обов'язкового наркологічного та психіатричного періодичних медичних оглядів (наводиться періодичність та специфіка для окремих категорій поліцейських). Акцитується увага також на проходженні поліцейськими лікарської експертизи, яку проводять лікарські комісії. Також у дослідженні йдеться про деякі наявні суперечності, неточності у нормативно-правових актах, що врегульовують вказані питання. Зроблено висновок, що у сфері медичного забезпечення поліцейських є практика низки медичних обстежень, які проводяться періодично, внаслідок того, що така професія передбачає покладення на поліцейського важливих обов'язків (у тому числі уособлення однієї з ознак держави у вигляді виключного права застосування до громадян сили примусу). Згідно з чинною нормативно-правовою базою, поліцейські мають проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію) щороку, за потреби цільові медогляди й психофізіологічні обстеження і тестування. Нормативно-правова база визначає категорії осіб, які мають проходити такі огляди. Разом із тим деякі підзаконні акти вже не відповідають сучасним змінам, які відбулись протягом останніх років, і потребують внесення змін або прийняття нових підзаконних актів, які б регулювали, наприклад, питання проведення наркологічних та психіатричних оглядів у системі МВС.

Ключові слова: комплексний профілактичний медичний огляд, обов'язковий періодичний психіатричний огляд, обов'язковий профілактичний наркологічний огляд, лікарські комісії, Національна поліція.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES REGARDING COMPREHENSIVE AND OTHER TYPES OF MEDICAL EXAMINATIONS OF NATIONAL POLICE EMPLOYEES

Liliia Bobrishova

Graduate Student

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8258-7084

Abstract. The article analyzes the legal framework for various types of medical examinations by police. Covers the categories of police officers who are subject to medical examinations (current police officers, retired, candidates for the National Police, higher education institutions at the Ministry of Internal Affairs of Ukraine). It is stated that according to the current legislation, police officers are obliged to undergo a comprehensive medical examination (medical examination), targeted medical examinations, psychophysiological examinations and tests, as well as preventive periodic narcological and psychiatric examinations. The issues of tasks and functions of special medical (military-medical) commissions at the Ministry of Internal Affairs, the reasons and categories of police officers in respect of whom the commission exercises its powers are considered. We are talking about the rules of a comprehensive medical examination, in which institutions it should be conducted (the presence of certain standards and requirements), the frequency of preventive medical examination. The main aspects of undergoing mandatory narcological and psychiatric periodic medical examinations are also determined according to the existing legal framework (periodicity and specifics for certain categories of police officers are provided). Emphasis is also placed on the police passing a medical examination conducted by medical commissions. The study also discusses some existing contradictions, inaccuracies in regulations governing these issues. It is concluded that in the field of medical care for police there is a practice of a number of medical examinations, which are conducted periodically, due to the fact that such a profession involves the police officer important responsibilities (including the personification of one of the features of the state coercion). According to the current legal framework, police officers must undergo a comprehensive medical examination (medical examination) every year, if necessary, targeted medical examinations and psychophysiological examinations and tests. The legal framework determines the categories of persons who must undergo such examinations. At the same time, some by-laws no longer correspond to the current changes that have taken place in recent years and require amendments or the adoption of new by-laws that would regulate, for example, drug and psychiatric examinations in the system of the Ministry of Internal Affairs.

Key words: comprehensive preventive medical examination, obligatory periodic psychiatric examination, obligatory preventive narcological examination, medical commissions, National Police.

PODSTAWY ADMINISTRACYJNO-PRAWNE W ZAKRESIE KOMPLEKSOWYCH I INNYCH RODZAJÓW BADAŃ LEKARSKICH FUNKCJONARIUSZY POLICJI NARODOWEJ

Liliia Bobrishova

aspirant

Dniepropetrowskiego Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Dniepr, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8258-7084

Adnotacja. Artykuł analizuje ramy prawne dotyczące przechodzenia różnych rodzajów badań lekarskich przez policjantów. Oświetlają kategorie policjantów, którzy podlegają badaniom lekarskim (obecni pracownicy policji, w stanie spoczynku, kandydaci do szeregów Policji Narodowej, na uczelnie przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Ukrainy). Wskazuje się, że zgodnie z obowiązującym prawem policjanci muszą przejść kompleksowe badania lekarskie (kliniczne), docelowe badania lekarskie, psychofizjologiczne badania i testowania oraz profilaktyczne okresowe badania narkologiczne i psychiatryczne. Rozpatrywana jest kwestia zadań i funkcji specjalnych komisji lekarskich (wojskowo-lekarskich) przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, przyczyn i kategorii policjantów, wobec których Komisja sprawuje swoje uprawnienia. Chodzi o zasady kompleksowego badania lekarskiego, w jakich placówkach powinno być przeprowadzane (obecność określonych standardów i wymagań), częstotliwość profilaktycznego badania lekarskiego. Określa się również zgodnie z obowiązującymi ramami prawnymi podstawowe aspekty poddawania się obowiązkowym okresowym badaniom lekarskim i psychiatrycznym (podaje się częstotliwość i specyfikę dla poszczególnych kategorii policjantów). Nacisk kładziony jest również na przechodzenie przez policję badania lekarskiego przeprowadzanego przez komisje lekarskie. Badanie dotyczy również niektórych istniejących sprzeczności, nieścisłości w aktach prawnych regulujących te kwestie. Stwierdzono, że w dziedzinie opieki zdrowotnej policjantów istnieje praktyka szeregu badań medycznych, które są przeprowadzane okresowo, ze względu na fakt, że taki zawód obejmuje powierzenie funkcjonariuszowi policji ważnych obowiązków (w tym personifikację jednego ze znaków państwa w postaci wyłącznego prawa do stosowania siły przymusu wobec obywateli). Zgodnie z obowiązujących przepisów prawa policjanci muszą przejść kompleksowe badania lekarskie (kliniczne) corocznie, w razie potrzeby docelowe badania lekarskie i psychofizjologiczne badania i testowania. Ramy prawne określają kategorie osób, które muszą przejść takie badania. Jednak niektóre regulaminy nie są już zgodne ze współczesnymi zmianami, które miały miejsce w ciągu ostatnich lat i wymagają zmian lub przyjęcia nowych regulaminów, które regulowałyby na przykład kwestie badań narkologicznych i psychiatrycznych w systemie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Słowa kluczowe: kompleksowe profilaktyczne badania lekarskie, obowiązkowe okresowe badania psychiatryczne, obowiązkowe profilaktyczne badania narkologiczne, komisje lekarskie, Policja Narodowa.

Вступ. В Україні протягом останніх років відбувається активний процес розбудови державних інституцій таким чином, щоб вони відповідали високим стандартам Європейського Союзу, без відповідності до яких наша держава не зможе приєднатися до цього міжнародного договору. Такі стандарти передбачають наявність прозорості у діяльності, успішної, ефективної та такої, що користується авторитетом та повагою серед громадян, поліції. Звісно, багато в чому розбудова Національної поліції за такими чеснотами залежить від кадрової політики та якостей поліцейських (моральних, професійних тощо). Це своєю чергою залежить від мотивації осіб, які йдуть служити в поліцію, а також престижу й попиту відповідної професії. Одним із чинників, які могли б підвищувати престижність професії поліцейського, є факт медичного забезпечення працівників поліції з боку МВС України. Разом із тим деякі аспекти в межах медичного забезпечення, а саме

профілактичні огляди, сприяють відсіюванню із поліції осіб, які не відповідають високим вимогам до такої професії. Тому аналіз чинної нормативно-правової бази, визначення недоліків, а також основних положень норм, що врегульовують питання медичного забезпечення поліцейських, є на поточний момент актуальною проблематикою для наукового дослідження.

Стан опрацювання. Варто зауважити, що, незважаючи на актуальність, після реформування МВС і утворення Національної поліції України питання в науковому доробку медичного забезпечення та проходження комплексних та періодичних медоглядів поліцейськими майже не порушується. Адміністративно-правові засади медичного забезпечення ще органів внутрішніх справ розкриває Б. Логвиненко, а деякі питання фінансово-правового регулювання медичного забезпечення висвітлює С. Дрозд.

Метою статті є аналіз наявної нормативно-правової бази, норми якої визначають порядок та основні положення проходження комплексного медичного огляду, періодичних обов'язкових наркологічних та психіатричних оглядів.

Виклад основного матеріалу. Через свою специфіку серед представників певних професій передбачено проходження регулярних медичних оглядів тощо. Через велику відповідальність, яка покладається на поліцейського, а також у порядку соціальної функції держави медичного забезпечення поліцейські зобов'язані регулярно проходити медогляди. Ч. 9 ст. 95 Закону України «Про Національну поліцію» 2015 р. передбачено, що поліцейські щороку мають проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію) й за потреби цільові медичні огляди, психофізіологічні обстеження і тестування (Про Національну поліцію, 2015). Здебільшого, окрім комплексного, використовується практика проведення профілактичних обов'язкових наркологічних та психіатричних оглядів.

Подібні огляди проводяться спеціальною медичною (військово-лікарською) комісією при МВС. Ч. 1 Положення «Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС» 2017 р. визначає, що організація діяльності медичних (військово-лікарських) комісій МВС відбувається задля лікарської та військово-лікарської експертизи. У ч. 2 Положення вказується визначення таких комісій: це спеціальні підрозділи, що утворюються у відомчих закладах охорони здоров'я, що діють при МВС та Національній гвардії України, для проведення лікарської та військово-лікарської експертизи (Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС, 2017). Відповідно до п. 1 ч. 3 Положення «Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС» одним із завдань ВЛК (військово-лікарських комісій) є визначення за станом здоров'я, фізичного розвитку, а для окремих видів службової діяльності – за індивідуальними психофізіологічними особливостями, придатності кандидатів до служби в поліції, кандидатів до вступу до вищих навчальних закладів МВС зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, здобувачів вищої освіти навчальних закладів, придатності поліцейських до подальшої служби у разі переміщення по службі, проходження служби у відраженні за кордоном (Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС, 2017).

Відповідно до власних завдань ВЛК проводять лікарську експертизу кандидатам на службу в Національну поліцію, поліцейським, що служать в Національній поліції, колишнім поліцейським, кандидатам до відомчих ЗВО (заклад вищої освіти), здобувачам ЗВО (п. 1 ч. 4 Положення), забезпечують контроль за проведенням експертиз, за лікувально-діагностичною роботою у відомчих закладах охорони здоров'я (п. 3 ч. 4 Положення), узагальнюють й аналізують результати експертиз, розробляють пропозиції щодо підвищення ефективності такої роботи (п. 4 ч. 4 Положення), а також спільно із лікарями-спеціалістами відомчих закладів охорони здоров'я аналізують, узагальнюють результати лікування і медичного обстеження та здійснюють оцінку впливу умов служби на стан здоров'я та придатність до служби (п. 5 ч. 4 Положення) (Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС, 2017).

Медичні огляди проводяться в тому числі, окрім зазначених нормативно-правових актів, згідно з Інструкцією про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення у системі МВС України 2003 р. (Інструкція про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення у системі МВС України 2003), Інструкцією про порядок проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів у системі МВС України 2003 р. (Інструкція про порядок проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів у системі МВС України, 2003). У Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими зазначено, що комплексний медичний огляд (диспансеризація) є медичним оглядом поліцейських, який проводиться протягом їх служби з метою активного спостереження за станом здоров'я та включає профілактичний медичний огляд, обов'язковий періодичний психіатричний огляд та обов'язковий профілактичний наркологічний огляд (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015).

Для поліцейських комплексний медогляд проводиться у відомчих закладах охорони здоров'я. МВС наприкінці кожного року видає наказ, згідно з яким затверджується перелік закладів, які призначаються для проведення оглядів. Такі заклади мають відповідати певним стандартам – мати ліцензію на право провадження господарської діяльності за такими медичними спеціальностями, як: «дерматовенерологія», «неврологія», «отоларингологія», «офтальмологія», «психіатрія», «терапія», «хірургія». Разом із тим вони повинні пройти акредитацію (абзац 1–2 ч. 1 Розділу II Порядку). Списки поліцейських для проходження медогляду на наступний рік складають підрозділи кадрового забезпечення (ч. 2 Розділу II Порядку). Для такого комплексного огляду при закладах охорони здоров'я МВС створюються спеціальні комісії, куди серед лікарів входять: дерматовенеролог, невролог, отоларинголог, офтальмолог, психіатр, терапевт, хірург. Кожен лікар окремо дає висновок щодо стану здоров'я поліцейського й потім бере участь в обговоренні з іншими спеціа-

лістами загального висновку щодо придатності поліцейського виконувати службові обов'язки (ч. 7 Розділу II Порядку) (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015).

Розділом III Порядку визначаються основні правила проведення профілактичного медичного огляду. Так, наприклад, ч. 2 Розділу III передбачено, що поліцейські мають проходити медичний огляд 1 раз на рік. Ч. 4 Розділу III визначений перелік клініко-діагностичних досліджень (обсяг залежить від статі та віку поліцейських). За результатами профілактичного медичного огляду поліцейському видається відповідна медична довідка про проходження попереднього (періодичного) медичного огляду працівника. Однак, якщо у поліцейського виявили хворобу, яка є такою, що протипоказана для виконання роботи поліцейського, відомчий заклад охорони здоров'я повідомляє про це керівника органу поліції і зазначає, що поліцейський потребує направлення на огляд до медичної комісії відомчого закладу охорони здоров'я, де буде вже вирішуватись питання про придатність до подальшої служби поліцейського (абзац 2 ч. 7 Розділу III Порядку) (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015).

Норми про проведення обов'язкового періодичного психіатричного огляду містяться в IV Розділі Порядку. Поліцейські, що під час виконання службових обов'язків мають використовувати вогнепальну зброю, проходять один раз на три роки такий огляд, а водії транспортних засобів один раз на два роки (згідно з Переліком медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих) (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015). Проводять такі огляди лікарі-психіатри при відомчих закладах охорони здоров'я (ч. 2 Розділу IV Порядку). На тих із поліцейських, поведінка яких викликала у керівництва підозру про наявність психічних розладів, надсилають до відповідного відомчого закладу охорони здоров'я детальну службову характеристику (ч. 3 Розділу IV Порядку). Якщо поліцейський не має розладів, то протокол зберігається у його медичній картці, якщо ж у поліцейського виявили психічний розлад, протокол та дані обстеження зберігаються у тому відомчому закладі охорони здоров'я, де він проходив обстеження. У разі виявлених протипоказань лікар-психіатр призначає додаткове обстеження й направляє поліцейського до лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я МВС. У разі, якщо у висновку обов'язкового періодичного психіатричного огляду поліцейського міститься інформація про наявність розладів психіки та поведінки, які унеможливають подальшу службу в поліції, відповідна інформація направляється до керівника поліцейського, який проходив огляд, що цей поліцейський потребує подальшого додаткового огляду медичною комісією закладу охорони здоров'я МВС, яка вже буде визначати подальшу долю поліцейського щодо його служби в лавах Національної поліції (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015).

Розділом V Порядку визначені правила проведення обов'язкового профілактичного наркологічного огляду. Він також проводиться лікарями-психіатрами закладів охорони здоров'я МВС. Вказується, що періодичність наркологічних профілактичних оглядів визначається пунктом 2 Порядку проведення обов'язкового профілактичного наркологічного огляду громадян Постанови Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 р. № 1238 «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення» (Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення, 1997). У цьому Порядку проведення профілактичного наркологічного огляду вказується, зокрема, що метою проведення наркологічного огляду є виявлення хворих на алкоголізм, наркоманію та токсикоманію, а також визначення наявності чи відсутності наркологічних протипоказань до виконання функціональних обов'язків і провадження видів діяльності, зазначених у переліку професій, та видів діяльності, для яких є обов'язковим первинний і періодичний профілактичний наркологічний огляд (Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення, 1997). Згідно з пунктом 2 цього Порядку представники Національної поліції проходять його у відомчих лікувально-профілактичних закладах.

Поліцейські, яким передбачено для виконання службових обов'язків використання вогнепальної зброї, проходять огляд раз на три роки, а для поліцейських, які є водіями службового транспорту, періодичність становить один раз на два роки. Як і з психіатричним оглядом у разі виникнення підозри, що поліцейський вживає психоактивні речовини (і це є наслідком психічних або поведінкових розладів), керівник органу поліції направляє до відомчого закладу охорони здоров'я детальну інформацію у вигляді службової характеристики. Якщо у результаті проведення огляду виникає підозра, що стан поліцейського може нести небезпеку оточуючим, поліцейський направляє до відомчого закладу охорони здоров'я на позачерговий наркологічний огляд. Якщо під час профілактичного огляду виникає у лікаря підозра або поліцейський не згоден із результатами огляду, то лікар-психіатр призначає додаткове обстеження. Також у Розділі V Порядку проходження комплексного медичного огляду вказується, що: «У разі виявлення в поліцейського розладів психіки та поведінки, зумовлених уживанням психоактивних речовин, що можуть впливати на їх придатність до подальшої служби, керівнику органу поліції направляється інформація про поліцейського, який за станом здоров'я потребує направлення на огляд до медичної комісії закладу охорони здоров'я МВС для визначення його придатності до подальшої служби» (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015).

Варто зауважити, що ми навели згідно з Порядком проведення обов'язкового профілактичного наркологічного огляду громадян мету такого огляду, який передбачає значно ширший огляд, аніж той, що визначається у підзаконному акті про профілактичні огляди співробітників Національної поліції. В Порядку

проходження комплексного медичного огляду визначається лише вживання поліцейським психоактивних речовин, які можуть впливати на психічні розлади або поведінку, однак наркологічний огляд повинен вказувати на наявність алкоголізму або токсикоманії працівників поліції.

Згідно з Порядком проходження комплексного медичного огляду про диспансерний облік зазначається, що такий «облік осіб, хворих на туберкульоз, шкірно-венеричні, психічні, онкологічні та інші захворювання, може проводитись у відповідних спеціалізованих закладах охорони здоров'я на загальних засадах», а також, що за відсутності відомчих закладів охорони здоров'я у районах проживання поліцейського, диспансерний облік здійснюється закладами охорони здоров'я за місцем проживання (Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими, 2015). До речі, відповідно до Переліку захворювань і фізичних вад, що перешкоджають проходженню служби в поліції (Додаток 1 до Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС (пункт 5 Розділу I), клінічно не активний, вилікуваний туберкульоз органів дихання є причиною, за якою кандидат до служби в поліції є непридатним, однак щодо діючого поліцейського придатність визначається індивідуально. Вважаємо за доцільне акцентувати на цій практиці увагу й зауважити, що необхідно застосовувати аналогічний підхід як для поліцейських, так і для кандидатів на службу до Національної поліції (або визнавати всіх непридатними, або визначати індивідуально як діючих, так і бажаючих служити в поліції громадян України).

Щодо діючих поліцейських згідно з Розділом VI Положення «Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС» передбачено також проведення лікарської експертизи. Згідно з пунктом 5 Розділу VI Положення, якщо під час експертизи діагностувались хронічні захворювання, які в подальшому можуть перешкоджати службі в поліції й неможливо водночас під час огляду прийняти експертний висновок, комісія направляє поліцейського на стаціонарне обстеження до відомчого закладу. Поліцейський під час стаціонарного обстеження звільняється від виконання службових обов'язків (пункт 6 Розділу VI Положення). У разі, якщо під час такого обстеження знайдено гостре захворювання або загострення хронічного, наслідки травм (поранень), які потребують лікування, питання про придатність до служби приймається після закінчення лікування. Якщо у поліцейського встановлена непридатність до служби на певній посаді за індивідуальними психофізіологічними особливостями, комісія за погодженням з керівниками поліції (які звільняють або призначають на посади) розглядає питання про придатність поліцейського до служби на відповідній посаді (Положення Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС, 2017).

Варто зауважити, що інструкції «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення у системі МВС України» та «Про порядок проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів у системі МВС України», де визначаються проведення первинних оглядів тощо не лише для діючих поліцейських, але й бажаючих потрапити на службу кандидатів до поліції, кандидатів на навчання у відомчих закладах вищої освіти, в деяких нормах не відповідають сучасним нормативно-правовим актам щодо Національної поліції. Зокрема, в таких інструкціях вживається термінологія «органи внутрішніх справ», «внутрішні війська», «відділи-служби охорони здоров'я головних управлінь МВС України» та ін., хоча у системі МВС відбулись кардинальні зміни, на базі внутрішніх військ утворено Національну гвардію України, на місці територіальних органів МВС створено Національну поліцію, а замість відділів та служб медичного забезпечення ШУМВС (УМВС) України утворені територіальні медичні об'єднання МВС (Звіт про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів, виділених на медичне забезпечення працівників Міністерства внутрішніх справ України, поліцейських та працівників Національної поліції України, 2018).

Висновки. Таким чином, у сфері медичного забезпечення поліцейських є практика низки медичних обстежень, які проводяться періодично, внаслідок того, що така професія передбачає покладення на поліцейського важливих обов'язків (у тому числі уособлення однієї з ознак держави у вигляді виключного права застосування до громадян сили примусу). Згідно з чинною нормативно-правовою базою поліцейські мають проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію) щороку, за потреби цільові медогляди й психофізіологічні обстеження і тестування. Окрім того, поліцейські проходять психіатричний огляд (раз на три роки або раз на два роки), а також періодичний обов'язковий наркологічний огляд (також раз на три або два роки). Нормативно-правова база визначає категорії осіб, які мають проходити такі огляди (колишні поліцейські, чинні, особи, які бажають служити в поліції або навчатись у відомчих ЗВО). Разом із тим деякі підзаконні акти, які приймалися на початку ХХІ ст., уже не відповідають сучасним змінам, які відбулись протягом останніх років, і потребують внесення змін або прийняття нових підзаконних актів, які б регулювали, наприклад, питання проведення наркологічних та психіатричних оглядів у системі МВС.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів, виділених на медичне забезпечення працівників Міністерства внутрішніх справ України, поліцейських та працівників Національної поліції України: Затверджено рішенням Рахункової палати від 25.09.2018 № 24-2. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2018/24-2_2018/Zvit_24-2_2018.pdf (дата звернення: 26.05.2020).
2. Інструкція про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення у системі МВС України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.11.2003 № 1296.
3. Інструкція про порядок проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів у системі МВС України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.11.2003 № 1296.
4. Положення Про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС : Наказ МВС від 03.04.2017 № 285.
5. Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку

медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. № 1465.

6. Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими : Наказ МВС від 10.12. 2015 № 1561.
7. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII.
8. Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 р. № 1238.

References:

1. Zvit pro rezultaty audytu efektyvnosti vykorystannia biudzhetnykh koshtiv, vydilenykh na medychne zabezpechennia pratsivnykiv Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, politseyskykh ta pratsivnykiv Natsionalnoi politzii Ukrainy [Report on the results of the audit of the effectiveness of the use of budget funds allocated for medical care of employees of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, police officers and employees of the National Police of Ukraine]: Zatverdzheno rishenniam Rakhunkovoi palaty vid 25.09.2018 No. 24-2.
2. Instruktisiia pro oboviazkovyi profilaktychnyi narkolohichnyi ohliad i poriadok yoho provedennia u systemi MVS Ukrainy [Instruction on obligatory preventive narcological examination and the procedure for its conduct in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 04.11.2003 No.1296.
3. Instruktisiia pro poriadok provedennia oboviazkovykh poperednikh ta periodychnykh psykhiatrychnykh ohliadiv u systemi MVS Ukrainy [Instruction on the procedure for conducting mandatory preliminary and periodic psychiatric examinations in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 04.11.2003 No. 1296.
4. Polozhennia Pro diialnist medychnoi (viiskovo-likarskoi) komisii MVS [Regulations on the activities of the medical (military-medical) commission of the Ministry of Internal Affairs]: Nakaz MVS vid 03.04.2017 No. 285.
5. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia oboviazkovykh poperednikh ta periodychnykh psykhiatrychnykh ohliadiv i pereliku medychnykh psykhiatrychnykh protypokazan shchodo vykonannia okremykh vydiv diialnosti (robit, profesii, sluzhby), shcho mozhut stanovyty bezposeredniu nebezpeku dlia osoby, yaka provadyt tsiu diialnist, abo otouchuiuchykh [On approval of the Procedure for mandatory preliminary and periodic psychiatric examinations and a list of medical psychiatric contraindications for certain activities (works, professions, services) that may pose a direct danger to the person carrying out these activities, or others]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 veresnia 2000 r. No. 1465.
6. Pro zatverdzhennia Poriadku prokhodzhennia kompleksnoho medychnoho ohliadu (dyspanseryzatsii) politseyskymy [About the statement of the Order of passing of complex medical examination (medical examination) by police officers]: Nakaz MVS vid 10.12. 2015 No. 1561.
7. Pro Natsionalnu politziiu [On the National Police]: Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 r. No. 580-VIII.
8. Pro oboviazkovyi profilaktychnyi narkolohichnyi ohliad i poriadok yoho provedennia [About obligatory preventive narcological inspection and the order of its carrying out]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 lystopada 1997 r. No. 1238.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.21>

ВИДИ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Микола Борисенко

здобувач ступеня доктора філософії кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4953-1227

Анотація. У статті здійснено аналіз наукових та практичних підходів до визначення видів та форм взаємодії слідчого з посадовими особами та підрозділами органів Національної поліції. Здійснено класифікацію видів та форм взаємодії. Визначено, що форми взаємодії слідчого слід розділяти на процесуальні та непроцесуальні (організаційні). Зроблено висновок, що процесуальні форми взаємодії є тим видом кримінально-процесуальних відносин, які регламентовані чинним кримінально-процесуальним законодавством, а непроцесуальні (організаційні) врегульовані відомчими нормативно-правовими актами (наказами, інструкціями, порядками, вказівками тощо) та нормами службової етики, які сформовано практикою.

Ключові слова: взаємодія, слідчий, форми взаємодії, види взаємодії досудове розслідування.